

Asia: VN/2287/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

Työryhmän ehdotus Kohti kestävää arkkitehtuuria

Yleisiä kommentteja työryhmän ehdotuksesta

- Ohjelmassa tulee hyvin esiin toimintaympäristön muutos ja se, että arkkitehtuurin vaikutukset yhteiskuntaan ovat moninaiset. Koulutus ja tutkimus on nostettu käsittelyyn omassa luvussaan, mutta ilman arkkitehtuurin koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta ei ohjelmaehdotuksen muidenkaan lukujen tavoitteita voida juuri saavuttaa.
- Ohjelman tavoitteiden saavuttaminen ja toimenpiteiden toteuttaminen vaatii resursseja erityisesti koulutuksen ja tutkimukseen. Ohjelmaan investoimisen vaikuttavuus voisi tulla korostetummin esiin, sillä arkkitehtuurin vaikutukset yhteiskuntaan mm. kestävyiden, talouden, terveyden ja hyvinvoinnin kannalta ovat merkittävät.

Visio 2035

- Ohjelman visio on perusteltu, mutta arkkitehtuuripoliittisen ohjelman otsikko ”Kohti kestävää arkkitehtuuria” ja ylipäätään kestävyysteema voisi tulla vahvemmin esiin visiossa.

Luku I Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

- Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ovat tärkeä lähtökohta arkkitehtuuripoliittiselle ohjelmalle. Myös Tampereen yliopiston strategiassa nousevat keskeisinä asioina esiin ilmastonmuutoksen ratkaisut sekä luontoympäristön ja yhteiskuntien hyvinvoinnin ja kestävyiden turvaaminen.
- Hiilineutraalia yhteiskuntaa ei voida saavuttaa ilman koulutusta ja tutkimusta kestävydestä. Olemassa olevan rakennuskannan hyödyntäminen, korjaaminen ja kehittäminen vaatii panostuksia korjausrakentamisen koulutukseen ja tutkimukseen.
- Koulutuksessa on pystyttävä entistä paremmin ottamaan huomioon korjausrakentamisen kokonaisvaltaisuus: koko elinkaari, joustavuus, ketterä kaavoitus ja suunnittelu, kiertotalous,

ekologinen suunnittelu ja paikalliset materiaalit, jotta vaikutukset näkyisivät suunnittelussa ja toteutuksessa asti.

- Erityisesti kiertotalouden asema on jäänyt ohjelmassa kapeaksi. Kiertotalouden liiketoiminta on alue, jossa arkkitehtuurilla ja rakentamisella on paljon annettavaa myös kansainvälisesti. Suuria globaaleja ongelmia kuten Ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden vähenemisen ja luonnonvarojen ylikulutuksen haasteita voidaan ratkaista kiertotalouden innovaatioilla.

Luku II Yhdenvertaisuus ja osallisuus

- Kaupungistumisen megatrendi vahvistuu. Asutuksen keskittyessä kaupunkeihin niiden merkitys yhteiskunnassa kasvaa. Tampereen yliopisto korostaa, että kestävä kaupunkikehityksen ratkaisut ovat edellytys kestävä arkkitehtuurin tavoitteiden saavuttamisessa. Tampereen yliopistossa on kestävä kaupunkikehityksen monipuolista koulutusta ja laaja monitieteinen kaupunkitutkimusverkosto.
- Tutkimuksessa ja koulutuksessa vaaditaan monitieteistä näkökulmaa suunnittelun ja rakentamisen vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Monitieteisen hyvinvointi- ja terveysvaikutusten tutkinto- ja täydennyskoulutuksen sekä tutkimuksen lisääminen on tarpeen.
- Koulutuksessa on päästävä harjoittelemaan yhteistyötaitoja ja osallistamista sekä eri tavoin digitaalisten välineiden avulla viestimistä suunnittelusta. Onnistumisen edellytyksenä on eri toimijoiden (korkeakoulut, kaupungit, kunnat, ohjelmistotoimittajat jne.) välinen yhteistyö, jotta tämä on koulutuksessa toteutettavissa.
- Arkkitehtuurikasvatuksen ja koulutuksen voimin on saatava laajasti kehitettyä koko kansan ympäristön lukutaitoa ja toisaalta pyrittävä tuomaan ympäristökokemukset osaksi suunnitteluun. Tämä auttaisi paitsi suunnittelun ja toteutuksen saavutettavuudessa, mutta myös osallistamisen saavutettavuudessa.
- Ohjelmassa korostetaan kansainvälisyyden ja yhdenvertaisuuden edistämistä. Tämän vuoksi ohjelmassa voisi olla luonnollista ottaa kantaa myös tasa-arvo- ja diversiteettiasioiden merkitykseen ja niiden edistämiseen. Jos tavoitteena on houkutella ulkomaisia, ei-suomenkielisiä osaajia töihin suomalaisiin yrityksiin tai kuntiin, tai kun halutaan lisätä ulkomaisten opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden määrää yliopistoissa, tulisi rakentaa sellaista toimintaympäristöä ja -kulttuuria, joka tätä myös tukee.

Luku III Talous ja kansainvälisyys

- Kuten ohjelmassa on todettu arkkitehtuurilla ja rakennetulla ympäristöllä on suuri rooli Suomen taloudellisessa kehityksessä. Taloudellinen menestyminen vaatii pärjäämistä kansainvälisellä kentällä. Koulutuksella ja tutkimuksella luodaan edellytykset kansainväliseen verkostoitumiseen ja yhteistyöhön. Kilpailukyky paranee panostamalla koulutukseen, innovaatioihin ja tutkimukseen.
- Osaajien saatavuus on yksi suurimmista yritysten ja muiden organisaatioiden kasvun ja kansainvälistymisen haasteista. Eläköitymisen ja ikäluokkien pienentymisen myötä väestönkasvu on Suomessa yhä enemmän maahanmuuton varassa. Osaajatarpeeseen vastaaminen edellyttää erityisesti kansainvälisten osaajien rekrytointia korkeakoulutukseen ja työelämään. Tämä ei tule esiin ohjelmassa.

- Kansainvälisen kehityksen kärjessä pysyäkseen Suomen on koulutettava digitaalisten mahdollisuuksien kuten tietomallien ja tietomassojen, virtuaalitodellisuuden sekä tekoälyn hyödyntämistä rakentamisen suunnittelussa ja toteutuksessa.
- Koulutuksella ja tutkimuksella vahvistetaan myös teollisen puurakentamisen kilpailukykyä osana biotaloutta ja kestävästä kehitystä.
- Kestävän ja laadukkaan arkkitehtikoulutuksen ja arkkitehtuurikasvatuksen koulutusvientä tulisi eri toimin vahvistaa.
- Ohjelmaan voitaisiin vielä tarkemmin kuvata kansainvälisen yhteistyön tavoitteiden taustaa – esimerkiksi minkä vuoksi arkkitehtuuriosaamisen vientiä ja koulutusvientä tehdään. Kansainvälinen toiminta on globaalia vastuunottoa kestävästä maailman rakentamisesta, ja kansainvälisessä yhteistyössä pystymme vaikuttavammin vastaamaan kestävyiden tavoitteisiin ja globaaleihin haasteisiin.

Luku IV Merkitys ja identiteetti

- Arkkitehtuurikasvatuksen ja -koulutuksen ja erityisesti ympäristölukutaidon kasvattamisen avulla parannetaan laajemmin myös rakennusperinnön arvostusta ja paikallisidentiteetin ymmärrystä sekä viritetään laajempaa ja aktiivisempaa julkista keskustelua arkkitehtuurista.
- Olemassa olevan rakennuskannan, infrastruktuurin ja kulttuurimaisemien ylläpito, hoito, korjaaminen ja suojeleminen on kestävästä kehityksen perusta. Päteviä korjausrakentamisen osaajia tarvitaan yhä enemmän.

Luku V Koulutus ja tutkimus

- Korostettavaa on, että korkeatasoinen ja kansainvälisesti verkostoitunut arkkitehtuurin koulutus ja tutkimus ovat laadukkaan ja kestävästä rakennetun ympäristön edellytys. Monitieteisellä yhteistyöllä ratkotaan ajankohtaisia globaaleja haasteita. Tampereen yliopisto kytkee yhteen tekniikan, terveyden ja yhteiskunnan tutkimuksen ja koulutuksen.
- Kokonaisvaltaisen kestävyiden merkitystä on entisestään kasvatettava arkkitehtuurin perus- ja jatkotutkintokoulutuksessa, jatkuvassa oppimisessa ja tutkimuksessa. Kuten tavoitetilassakin tuodaan esiin, on kestävä suunnittelu ja rakentaminen oltava arkkitehtuuri- ja rakennusalan koulutuksen keskeinen lähtökohta ja sisäistetty periaate.
- Arkkitehtuurikasvatuksen määrää tulisi lisätä. Tämä edellyttää myös arkkitehtuurikasvatuksen opettamisen kouluttamista.
- Yliopistojen arkkitehtikoulutuksen sisäänottomäärien kasvattamiselle on merkittävä tarve, jotta voidaan taata osaajien saatavuus arkkitehtien tehtäväkentän koko ajan laajentuessa, eläköitymisen lisääntyessä ja ikäluokkien pienentyessä. Koulutus perustuu kuitenkin pienryhmäopetukseen ja opiskelijamäärien kasvattaminen edellyttää monia muita koulutusaloja enemmän resursseja.
- Työelämä ja sen osaamisen vaatimukset muuttuvat nopeasti. Jatkuvan oppimisen tarve on arkkitehtuurin alalla kasvanut mm. kestävästä kehityksen ja digitalisaation myötä. Tarjontaa tulee laajentaa ja saavutettavuutta parantaa. Korkeakoulujen välisellä erikoistumisosaamisen profiloinnilla ja toisaalta yhteistyöllä voidaan jatkuvaa oppimista toteuttaa resurssitehokkaasti.

- Kansainvälisyyttä on hyvä vahvistaa tutkimuksen lisäksi myös koulutuksessa, joten laadukkaan ja kansainvälisesti verkostoituneen tutkimuksen hyödyntämisen lisäksi myös koulutuksen verkostoituminen ja koulutusviennin mahdollisuudet kannattaa hyödyntää.

Asikainen Saara

Tampereen yliopisto, arkkitehtuurin yksikkö - Tampereen yliopisto,
arkkitehtuurin yksikkö